

10. Pedagogická dokumentace

Kurikulum

U nás jsme se s termínem kurikulum začali setkávat až po r. 1989 s pojmem kurikulární hnutí, které usilovalo o centrální plánování vzdělávání, protože vzdělávací programy nebyly samozřejmostí, nabyly jednotné požadavky až systém vzdělávání. V mezinárodně orientované pedagogice zahrnuje termín kurikulum **obsah a organizaci sociální instituce - školy včetně charakteristik prostředí a vztahů s okolím.**

Dva hlavní významy slova kurikulum

1. **vzdělávací program, projekt, plán** - zahrnuje škálu od programu jednotlivého kursu nebo vyučovacího předmětu až po komplexní program vzdělávací instituce, tj. plán všech aktivit ve škole, může být deklarováno v dokumentu vydaném MŠ, pak je to jeden ze školských dokumentů.

2. **průběh studia a jeho obsah** - charakteristika vzdělávací dráhy a obsah zkušenosti, kterou žák získává v době studia

Otázky se vztahují k procesům plánování, realizace a hodnocení institucionálního vzdělávání na úrovni státu, školy a třídy. Formulovaným otázkám odpovídají **komponenty kurikula**

1. funkce a cíle
2. charakteristiky učících se
3. obsah
4. čas
5. metody a postupy
6. organizace
7. kontrola a hodnocení

Průcha chápe kurikulum jako vzdělávací obsah (témata, plánované dovednosti, hodnoty, postoje, zájmy, jež mají žáci získat nebo poznat + formy a prostředky výuky, plánované cíle a standardy)

Průcha se také zabývá otázkou, zda máme u nás **národní kurikulum** - k. garantované státem, společný národní rámec k. určeného veškeré populaci ve školním věku, v širším smyslu komplexní systém řízení obsahu školního vzdělávání na celonárodní úrovni.

dle Skalkové **národní kurikulum obsahuje :**

1. **koncepce** vzdělávání a jeho **cíle**
2. **seznam vyučovacích předmětů**
3. **učivo** (obsažené ve vyučovacích osnovách)
4. **standardy** (cílové požadavky na výsledky vyučování)
5. **směrnice pro postupy při zavádění plánovaných postupů do praxe**

Průcha konstatuje, že existence cílových standard a kmenového učiva (Cílové standardy a kmenové učivo pro základní vzdělávání, 1994; Standard základního vzdělávání, 1995) jsou solidním základem pro rámec národního kurikula, ale stále nám chybí evaluační (hodnotící) standardy a infrastruktura nár. kurikula tj. instituce doporučené OECD - Národní kurikulární rada a Národní evaluační centrum. V ČR tedy máme některé důležité složky kurikula, ale jako komplexní systém nebylo národní kurikulum dosud dotvořeno, jsme vlastně v polovině cesty mezi klasickým typem nár. k. vymežujícím jen cíle a učivo a moderním typem nár. k. vymežujícím i kontrolní a evaluační mechanismy.

Po r. 1989 došlo k **diverzifikaci** vzdělávacích drah v důsledku zrušení státního monopolu na vzdělávání (soukromé školy, alternativní ap.), k **deideologizaci** kurikula (OV), **liberalizaci** kurikulární politiky uvolňující centrální normu, k částečné **decentralizaci a posílení kompetence školy** při tvorbě kurikula, k **humanizaci a antropologizaci** kurikula, k **dílečnické redukci poznatkového učiva** a zdůraznění obecnějších struktur, pojmů a činností, k **posílení kompetence učitelů** při volbě metod a formy výuky, k **zrušení státního monopolu** na tvorbu učebnic

Standardy

- etapové cíle na cestě ke vzdělání se dnes vymezují jako "**standardy**", tj. plánované úrovně, jichž by měl čl. dosáhnout na určitém stupni školy
- takovým standardem je např. "zralost" ke vstupu do školy kolem 6 let nebo nižší elementární vzděl. soustředěné na psaní, čtení a počítání na konci třetího ročníku ZŠ a uvažuje se rovněž o standardech na konci 5. a 8. ročníku
- tradičním standardem je závěrečná učňovská zkouška nebo maturita
- standardy se vymezují jako *vyuč. předměty a úrovně vzdělání*
- jsou **závazné** a jejich dosažení je státem kontrolováno, i když jich děti mohou dosahovat v různém věku - tím se liší od učebních osnov, které jsou jejich konkretizací a mají povahu doporučení

Rámcový vzdělávací program

Byl publikován v roce 2001 a představuje jistou reformu školství. Obsahuje již pozitivní tendence – soustředění na cílové kompetence žáka, nikoliv na soubory poznatků.

Školní vzdělávací program

Představuje rozpracování RVP na konkrétní podmínky školy, tj. jak škola připraví jedince ve smyslu cílových kompetencí stanovené RVP. Dává škole jistou možnost samostatně si určit, co a jak bude učit.

Učební plán je důležitý školský dokument, který **určuje vyučovací předměty**, jimž se ve škole vyučuje, jejich **pořadí a posloupnost podle jednotlivých ročníků**, týdenní počet hodin každého vyučovacího předmětu pro jednotlivé ročníky a celkový počet vyučovacích hodin ve třídě a ve vyučovacím předmětu. **součástí** učební plánu jsou **předměty povinné a nepovinné**, někde bývají mezi povinnými předměty uváděny předměty volitelné.

Pouze tehdy bude-li každý vyučující vidět svůj předmět v celku učebních plánů, bude daný předmět i celý učebním plán plnit svoji funkci v celistvém rozvoji osobnosti žáka. Podstatným znakem moderního učebního plánu by měla být jeho otevřenost a pružnost.

Učební plán vydává ve většině států ministerstvo školství. V některých zemích je nezávazný. U nás je učební plán závazný z **90% a 10 %** je ponecháno na kompetenci ředitele školy a učitelů..

Osnovy - vycházejí ze standard, současně existují buď jednotlivé brožurky osnov pro jednotlivé předměty,

Jsou rozděleny obvykle na dvě části:

- v úvodní části je uvedeno základní pojetí předmětu, jeho vřle, metody práce
- v druhé části je konkretizováno učivo v podobě tematických celků

Časově tematický plán

Nejsou direktivně vyžadovány, přesto mají svůj význam – učivo je zde rozděleno do jednotlivých tematických celků. Jsou výsledkem tvořivé činnosti učitele jak bude dané tematické cečky vyučovat

Písemná příprava – představuje konkrétní podobu vyučovací hodiny

- zákon 561/2004, § 28
- dělí se na *povinnou a nepovinnou*
- *povinná*
  - třídní výkaz – seznam žáků, data, klasifikace, hodiny, seznam pedagogů, (ne)prospěch
    - katalogový list žáka – osobní údaje, prospěch, výchovná opatření, absence, opravné zkoušky, SPU
  - uložen u ředitele, měl by být k dispozici k nahlédnutí všem pedagogům
  - třídní kniha – kontakt na rodičem seznam žáků, probrané učivo
  - na starosti jí má třídní, má ji kontrolovat ředitel
  - žakovská knížka
  - tematický plán – učivo rozepsané po měsících (na 1 rok), hodinová dotace
  - odevzdávají se řediteli
- *nepovinná*
  - záznam metodického sdružení – pedagogové se stejnou aprobací
  - hospitační záznam
- školní matrika – podle zákona by měla být vedena, měla by být přístupná středním školám